

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

2. De cohabitatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

& odium vel rixas commoueat, quare in tali casu plerunquē etiam obligatur ad reddendum.

C A P. II.

De mutua coniugum cohabitatione.

1 **H**Æc est altera coniugum obligatio ad bonum matrimonialis fidei spectans, videlicet, ut cohabitent, mutua obsequia præstent in administranda re familiari educanda prole, ad quæ proinde ab utroque magistratu cogi possunt. Porro cum vir sit caput mulieris, ac familiæ Ephes. 5. quibus perinde imperare potest, quæ ad conuenientem domus administrationem spectant.

2 **M**aritus uxorem & familiam alere debet: Nam ob hanc causam dotem accipit, si autem pauperem duxit ibi imputet, nihilominus eam alere tenetur. Verintamen indotata vxor magis tenetur laborare, quam dotata; si dos marito expressè, vel tacitè promissa sed non soluta fuerit licet is vxori nihilominus cohabitare teneatur, & coniugij debitum reddere non tamen eam alere obligatus est, nisi inops sit, & à parentibus ali non possit: cum etiam vice versa vxor diues marito inopi alimenta præstare cogatur, præterea vxorem à marito sine necessaria causa recedentem maritus alere non tenetur, quamuis dotem ab ea acceperit, *Qui enim non facit quod debet, non recipit, quod oportet.* Vxoris autem officium est, ut maneat in cōsortio & obsequio viri. Quare si id præstare nolit, merito ei alimenta subtrahuntur. Secus est, si ob viri sæuitiam, aliamue eius culpam recesserit.

Item

Item si ob aliam causam discedere compulsus
V.C. ob mariti amentiam, morbum contagiosum
vel etiam ob proprium delictum in exilium missa.

In eiusmodi casibus maritus ad alimenta ipsi
sustanda obligatur.

NB. In defectum mariti ad vxorem & fami-
liam alendam obligatur pater mariti alimenta mi-
nistrare. Quod si vxor ob culpam suam puta adul-
terij, reiecta à marito per diuortium, bona aliunde
non habeat ad sui sustentationem, tunc ad iu-
uentem pertinebit, ei à marito necessaria obtinere,
si vxorem mulieris in delicti pœnam lucrari velit.

Vir domicilium arbitrato suo eligit ac mutat, 3

uxor autem eum sequi debet, iuxta vnaquaque 13

in vnaque mulier sequatur virum suum sive in vita

in morte. Quæ causa est, cur vxor acquirat forû

mariti sui. Item quod dos non exigatur in loco

contractus, sed domicilij quod maritus tunc ha-

bit. Sed limita primò, si in pactis matrimonialibus

certus locus habitationi constitutus fuit, non po-

test deinde maritus discedere, nisi causa de nouo

perueniens, & ante non præuisa id exigat. Secû-

do si sine magno incommodo animi & corporis

uxor maritum sequi non possit, quod etiam ob-

tinuandum, quod maritus ad bellum, aut longam

peregrinationem proficiscitur, secus si facile sequi

possit, tunc enim ius matrimonij id postulat, vel

si mulier sciens tali viro nupserit, ideoque tali

viro tacitè se ad id obligauit, tunc comitari debet,

sine animæ periculo possit.

NB. Licet vir & vxor in eo iure pares sint, quod

inter absq; cōsensu alterius ad longū tempus di-

scedere debeat, nisi in necessitate V.C. si princeps

maritum ad bellum euocet. At tamen in hoc matrimonio superior est vxore, quod ille arbitrato suo etiam vxore inuita breuem instituire possit peregrinationem, sed non vice versa vxor sine necessitate absq; viri consensu peregrinari potest.

4 Coniunx coniugem exulantem, si nihil contra fidem matrimonij peccauit, sequi debet nisi moralis impotentia seu difficultas excuset. Fateor tamen, frequentius occurrere posse causam, ob quam tale vxoris infortuniū maritus sequi non teneatur.

5 Coniunx coniugem ab alia persona retentum vindicare sibi potest.

6 Marito concessum est, vxorem delinquentem moderatè castigare, moderatiùs, quàm liberos. Et si ^{etiam} tamen viro subdita sit, est tamen sociā & adiutrix, domesticæ administrationis, ideoque quoddammodo par: Quod si vxor grauissimè deliquit, acris castigatio iudici committenda est.

7 Suppono, quod punire alterum per modum vindictæ actus ~~est~~ iurisdictionis ad potestatem superiorem pertinens comparatione subditorum quæ potestas iurisdictionis exinde quasi naturaliter promanat, quod plures homines in vnam societatem vel familiam coeunt, non enim potest talis potestas diu conseruari, nisi esset in ea potestas coercendi, & puniendi singulos tanquam membra totius corporis, si à rectitudine honestatis declinēt. His suppositis dico, quod pater familias habeat ius delicta domesticorum moderatè & leuiter puniendi. Ratio, quia potestas puniendi prouenit ex conditione communitatis: Quare cum ciuitas seu Resp. sit perfecta communitas ideo qui præsumt ciuitati, habent potestatem

inferendi pœnas graues mortis. At verò familia
 domus est communitas imperfecta, quare, qui
 præest familiæ, videlicet paterfamilias, & partici-
 patiuè etiam materfamilias habent potestatem
 coercendi & pœnas inferendi domesticis, tantum
 modo leues? cuiusmodi est V. C. subtractio cibi,
 et nisi mo-
 verberatio aliqua spectata personæ qualitate.

8
 Fateor ta- Carcerem priuatum constituere sub capitis
 am, ob qua pœna prohibitum est cæsareo iure, non prohibe-
 n teneatur tur tamen paterfamilias in casu alicuius delicti
 a retentum filiam, vel seruum ad breue tempus includere, et
 pœna punitiõnis causa.

9
 Inquentem In punitiõne domesticorum tria concurrere
 am liberos. debet. Primò causa puniendi, in tantum, vt pœ-
 socia & ad na commensuretur delicto, atrociora crimina etiam
 coque quo potest paterfamilias punire, sed leuiter, & intra li-
 è deliquit, mites potestatis suæ, ne interea magistratui ius pu-
 blicè puniendi integrum maneat si ad eius tribu-
 er modum nal deferatur. Secundò conditio personæ punibi-
 otestatem lis: Nam sunt quædam personæ domesticæ, quas
 ubditorum propter ætatis maturitatem & status libertatem
 si naturali non decet verberare, sicut nec mechanici, qui pro
 in vnam lo constituta mercede labrant à magistris suis ver-
 nim possit berare patiuntur. Tertiò Recta intentio punien-
 in ea pote ris videlicet non ex odio, sed ex charitate erga de-
 s tanquam linquentem vt emenderetur.

10
 ne honesta Frater alijque propinqui licet natu maiores, nõ
 paterfami habent ius puniendi consanguineos propter de-
 moderatè, fectum superioritatis. Excepto, si eorum curæ ac
 as punien potestati seu expressè seu tacitè cõmissi sint, V. C.
 atis; Qua fratres pueri in domo fratris, ætate maioris habi-
 munitas, tantes.

Nota tamen per modum correctionis potest

frater V. C. sororem moribus leuem etiamsi suæ curæ specialiter non commissa sit, coercere & castigare ad cauenda damna sorori impendentia, si non castigetur.

NB. Vxor plebea tenetur coquere, lauare, non verò nobilis, eiusmodi enim labores seruales de decent statum eius. Alias obseruandum, quod quicquid mulier V. C. nendo lucratur, sibi acquirit; maritus enim tenetur eam alere ex dote, quod si indotata nupserit, aut ex materia à marito subministrata aliquid conficit, tunc opus ad maritum spectabit.

C A P. III.

De fide thori seruanda.

- 1 **H**Æc est tertia obligatio ad bonum fidei coniugalis pertinens, vt coniux ad aliam personam copulandi causa non accedat, quamdiu coniux eius viuit. Vnde ad alias nuptias transire non licet, priusquam certum nuncium, aliamue moralem certitudinem non minus nuncij aut testis solùm acceperit de morte mariti: Ratio est, quia quamdiu non habetur moralis certitudo, sed dubium aliquod manet de coniugis morte periculū est, ne secundum matrimonium inualidè contrahatur, & fornicatio consummetur. Ergò tutior interim pars tenenda & à nuptijs abstinendum est.
- 2 Propter probabilem non certam credēdi causam, quod coniux mortuus sit, non est alteri coniungi, saltem in externo foro permittendū vt maritimo;